

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

СЕКТОР ЗА КОНТРОЛУ ПОСЛОВАЊА БАНАКА

Одељење за контролу платног промета

и мењачких послова

**АНАЛИЗА ОДГОВОРА БАНАКА НА ДОСТАВЉЕНЕ УПИТНИКЕ О
АКТИВНОСТИМА БАНКЕ ИЗ ОБЛАСТИ СПРЕЧАВАЊА ПРАЊА НОВЦА**

за период 1. јул – 25. децембар 2010. године

Београд, 21. фебруар 2011. године

У В О Д

Народна банка Србије спроводи надзор у области спречавања прања новца и финансирања тероризма прибављањем информација од банака о континуитету примене прописа, адекватности и развоју система за спречавање прања новца у банкама.

Упитник о активностима банке из области спречавања прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: Упитник) достављен је банкама за период од 1. јула до 25. децембра 2010. године, девети пут по реду, у складу с већ устаљеном праксом Народне банке Србије. У посматраном периоду, Привредна банка Панчево се припојила банци Поштанска штедионица а.д. Београд, тако да су одговоре на Упитник доставиле 33 банке.

Основни циљеви сачињавања и спровођења Упитника су:

- оцена тренутног стања у процесу управљања, идентификовања и контролисања ризика од прања новца и финансирања тероризма,
- оцена примене правила „Упознај свог клијента“, који промовишу високе етичке и професионалне стандарде у финансијском сектору,
- оцена јединственог тумачења и разумевања прописа и смерница за процену ризика од прања новца.

Питања у Упитнику груписана су у шест целина:

- I. Општи подаци о банци
- II. Активност банке
- III. Подаци о странкама
- IV. Подаци о трансакцијама
- V. Достављање података Управи
- VI. Обука запослених

Поједина питања из Упитника значајна за сагледавање потенцијалних ризика од прања новца и финансирања тероризма у пословању банака, могуће дилеме и пропусти, као и области на које треба посебно обратити пажњу, обухваћени су анализом.

Резултати Упитника анализирани су збирно за све банке.

I. ОПШТИ ПОДАЦИ О БАНЦИ

Организациона структура банкарског система у смислу територијалне организованости и број радника који учествује у функционисању банке у великој мери одређују степен ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Према резултатима Упитника, број пословних јединица банака је у другој половини 2010. је за 83 већи. Оваквој врсти рационализације, гашењу шалтерских места (35), приступило је 15 банака, док су три банке знатно смањиле своју организациону мрежу затворивши укупно 32 филијале и експозитуре. У исто време, десет банака је проширило своју мрежу отварањем 25 нових филијала, експозитура и шалтерских места.

За обављање делатности, 12 банака (36,36%) користи до 50 организационих јединица, 15 (45,45%) између 50 и 100, четири (12,12%) преко 100 и две банке (6,06%) преко 200 организационих јединица.

У другом полугођу 2010. банке су смањиле број запослених за 587 (1,9%). Од укупног броја банака, њих 14 запошљава до 500 радника, десет од 500 до 1.000, шест банака има преко 1.000 запослених, једна преко 2.000 и две банке преко 3.000 радника.

На нивоу целог банкарског система, број клијената у односу на укупан број запослених је 431, што је 24 клијента (4,07%) више него у првом полугођу 2010, док у банкарском сектору у истом временском периоду долази до смањења броја запослених.

Број обављених безготовинских и готовинских трансакција у односу на укупан број запослених износи 9.964, што је за 27% мање од броја обављених безготовинских и готовинских трансакција по запосленом у првих шест месеци 2010. Број обављених трансакција по запосленом, знатно смањен у односу на претходни период (25.495 трансакција по запосленом у јуну 2010), сада износи 17.906. И поред осетног смањења броја обављених безготовинских и готовинских трансакција, подаци и даље указују на велики обим послова који су у вези с радњама и мерама за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма, које је банка, као обвезник Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: Закон), дужна да предузима приликом успостављања пословног односа са странком, током и након обављања трансакција.

II. АКТИВНОСТ БАНКЕ

1. Према одговорима на достављене Упитнике, све банке су на крају 2010. године заокружиле процес који је у вези са именовањем овлашћених лица и њихових заменика, изградом анализе ризика од прања новца и финансирања тероризма у складу са смерницама које је донела Народна банка Србије и прописивањем сарадње између овлашћеног лица и осталих организационих јединица. Све банке су, осим једне, у којој је поступак измена и усаглашавања политике, процедура и радних инструкција са Законом о изменама и допунама Закона о спречавању прања новца („Сл. гласник РС, бр. 91/2010) у току, усвојиле процедуре из области спречавања прања новца и финансирање тероризма и ускладиле их с прописима.

Банке су, поред процедура које регулишу примену прописа из области спречавања прања новца, усвојиле и велики број правилника, инструкција, технолошких и радних упутстава, што указује да су препознале проблеме и учиниле напор да их што квалитетније расветле.

2. Класификацију клијената према степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма у потпуности је извршила 31 банка, једна је класификовала 71,8% својих клијената, а друга само активне клијенте. Према подацима из Упитника, на дан 25. децембра 2010. банке су извршиле класификацију 12.837.892 клијента (98,42%) од укупно њих 13.044.509.

Све банке су утврдиле критеријуме на основу којих сврставају клијенте, пословни однос и услугу у нискоризичну, односно високоризичну групу за прање новца и финансирање тероризма.

На основу анализе клијената по степену ризичности за сваку банку посебно и њиховог процентуалног учешћа у укупном броју клијената обухваћених класификацијом према степену ризичности, може се закључити следеће:

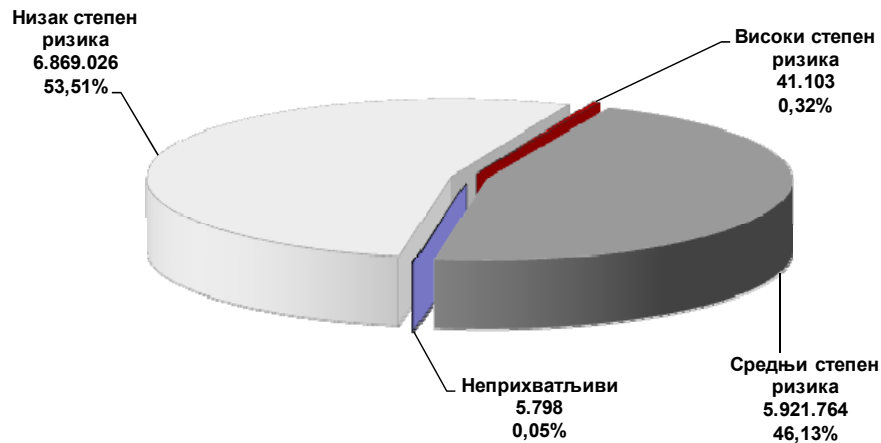
- На основу одредаба члан 32. Закона, један број банака је клијенте на које се могу применити поједностављене радње и мере познавања праћења странке стварао у нискоризичну групу, док је 16 банака развило сопствени систем за разврставање клијената. Тако је 17 банака највећи део својих клијената сврстао у нискоризичну групу (75% до 99,98% укупног броја клијената). Преосталих 16 је највећи део својих клијената сврстао у средњеризичну групу (од 66,50% до 99,97% укупног броја).

Од 17 банака које су своје клијенте у највећем броју сврстале у нискоризичне, њих 13 има развијен сопствени систем за разврставање клијената, па се овакав приступ у класификацији клијената може сматрати успешнијим у смислу реалне процене са становишта ризичности, а посебно имајући у виду да преко 90% клијената банака чине физичка лица (резиденти).

- Банке су, према достављеним подацима, у високоризичну категорију сврстале 41.103 клијента, што је у односу на прво полугође 2010. више за 5.317 (14,86%). На основу одговора једног броја банака, подаци о броју клијената који се могу сматрати ризичним у складу са смерницама (клијенти нерезиденти – физичка и правна лица из високо ризичних и *offshore* земаља, страни функционери, странке које отварају рачун или успостављају пословну сарадњу без физичког присуства, клијенти за које је Управа за спречавање прања новца захтевала додатне податке) нису усаглашени с бројем клијената које су банке сврстале у високоризичне. У већини банака број клијената за које се, на основу набројаних критеријума, претпоставља да су потенцијално ризични био је знатно већи од броја клијената које је банка, према одговору у Упитнику, сврстала у високоризичну групу. Код мањег броја банака број клијената који је класификован као високоризичан вишеструко је премашио број клијената који се на основу бројаних критеријума могу сматрати потенцијално ризичним.

На нивоу банкарског система (Графикон бр. 1) 53,51% клијената сврстано је у категорију нискоризичних, њих 46,13% у категорију средњег степена ризика и 0,32% у категорију високог степена ризика, док су банке 0,05% клијената оцениле као неприхватљиве. У односу на резултате Упитника за прво полугође 2010, број нискоризичних клијената повећан је за 15,29%, а број средњеризичних за 1,16%. И поред малог повећања средњеризичних клијената, њихово учешће у укупном броју који је обухваћени класификацијом према степену ризичности и даље се одржава на високом нивоу. Таква процена ризика код неких банака највероватније проистиче из недовољног коришћења могућности које су дате прописима.

**Структура странака у банкарском систему сврстаних по
степену ризика са стањем на дан 25.12.2010. године**

Графикон бр. 1

3. Анализа активности банака показује да у 99,15% случајева банке примењују опште радње и мере за праћење и познавање странке, без обзира на то да ли су своје клијенте сврстале у нискоризичну или средњеризичну групу. Поједностављене радње и мере банке примењују само у 0,2% случајева, с тим што се девет банака изјаснило да то не примењује.

Појачане радње и мере банке примењују на клијенте високог степена ризика. Пет банака те мере примењују и на потенцијално ризичне, односно клијенте средњег степена ризика, док их једна банка уопште не примењује.

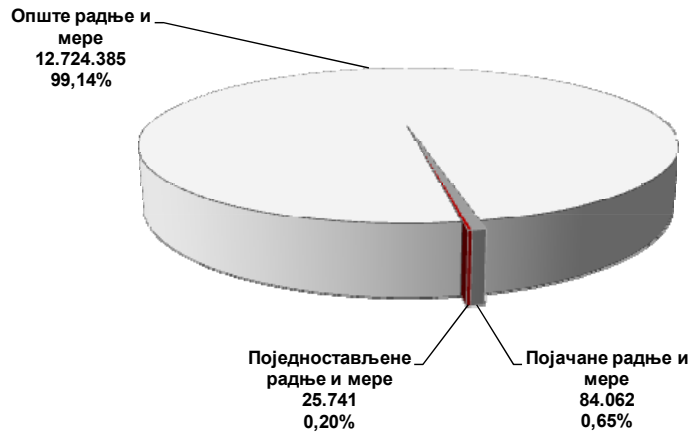
Одговори у овом делу пословања банака указују на нејединствен приступ и разнолико тумачење прописа. На основу тога може се закључити да један број банака још није успоставио реалну процену степена ризичности клијената са становишта спречавања прања новца и финансирања тероризма, чији је поступак утврђен Законом и подзаконским актима.

Банка може разврстати своје клијенте на онолико група или подгрупа колико јој је потребно да најефикасније прати клијенте са становишта спречавања прања новца и финансирања тероризма, као и могућности да предвиди начин превођења странке из једног нивоа ризика у други, у зависности од објективних дешавања и промена током пословања клијента.

Закон о изменама и допунама Закона о спречавању прања новца предвидео је могућност да обвезник може да изврши поједностављене радње и мере познавања и праћења странке и у случајевима када процени да због природе пословног односа, облика и начина вршења трансакције, пословног профила странке, односно других околности повезаних са странком, постоји незнатан или низак степен ризика за прање новца или финансирање тероризма.

Закон императивно одређује ситуације у којима обвезник мора да примени појачане радње и мере, док је примена поједностављених радњи и мера дата као могућност за обвезника. Један број банака је већ успоставио овакав систем када је реч о појачаним радњама и мерама и примењује их на све клијенте који су разврстани у високоризичну групу у складу са Законом и смерницама.

Структура странака у банкарском систему сврстаних по примењеним радњама и мерама праћења странке са стањем на дан 25.12.2010. године

Графикон бр. 2

4. На постављено питање о измени листе индикатора, 20 банака (60,60%) одговорило је да је вршило измену листе индикатора за препознавање сумњивих трансакција у односу на претходни период и да је тако измењену листу применило на постојеће клијенте. Преосталих 13 банака није мењало листу индикатора, иако је у овом периоду (17. новембар 2010) Управа за спречавање прања новца (Управа) објавила на свом сајту листу индикатора за препознавање сумњивих трансакција у вези са финансирањем тероризма и листу индикатора за препознавање сумњивих трансакција за форфетинг послове.

5. Све банке су предвиделе могућност да прекину пословни однос с клијентом због немогућности да спроводе радње и мере за познавање и праћење странке. У другој половини текуће године то је учинило 18 банака за укупно 5.722 клијента. Од поменутог броја, само једна од њих је раскинула пословни однос са 4.597 клијената, али у овом случају реч је о раскидању пословног односа по другом основу, тако да су, због немогућности спровођења прописаних радњи и мера, банке раскинуле 1.125 пословних односа.

У истом периоду прошле године по овом основу пословни однос с клијентом је раскинуло само десет банака, што указује да банке придају све већи значај примени радњи и мера познавања и праћења странака чиме доприносе смањењу ризика од прања новца и финансирања тероризма.

6. У периоду на који се Упитник односи, само једна банка, која проверава извршавање појединих радњи и мера познавања и праћења странке трећег лица, склопила је уговор с правним лицем које није обвезник Закона о спречавању прања новца. Од трећих лица прибављени су подаци за 281 странку, што је за 268 клијената мање у односу на прво полугође текуће године, при чему је ризик од прања новца минималан.

7. Све банке поседују информациони систем који препознаје готовинске трансакције у износу од 15.000 евра и више. Само једна банка још не поседује информациони систем који препознаје међусобно повезане готовинске трансакције истог клијента чија је укупна вредност једнака или прелази износ од 15.000 евра. Према добијеним подацима из Упитника за исти период прошле године, две банке нису имале такав систем.

Све банке централизовано прате међусобно повезане готовинске трансакције истог клијента.

Према одговорима банака, пет банака прати повезане трансакције у току једног дана, њих 14 у периоду од три до 15 дана, док код осталих постоји могућност да се међусобно повезане трансакције прате у периодима који нису временски ограничени, а зависе од врсте трансакције, евентуалне сумње итд. На тај начин су банке значајно унапредиле систем праћења готовинских

транзакција, што се у условима великог броја клијената по запосленом, на нивоу банкарског сектора и количине готовог новца која циркулише у нашем систему, може сматрати значајним са становишта смањивања ризика од прања новца.

8. Према подацима из Упитника, 18 банака је одговорило да користи посебан софтвер за препознавање сумњивих трансакција или лица. Банкама је понуђено да се изјасне које су индикаторе с листе објављене на сајту Управе примениле у софтвер, као и да таксативно наведу остале индикаторе које је сама банка осмислила за препознавање сумњивих трансакција или лица.

У следећем прегледу се може видети колико је индикатора објављених на сајту Управе 18 банака применило у софтверу за препознавање сумњивих трансакција:

Број примењених индикатора	Број банака
До 5	9
8	3
10	1
15	2
18	1
19	1
20	1
Укупно	18

Поједине банке које су потврдиле да користе посебан софтвер за препознавање сумњивих трансакција или лица навеле су да су у својим софтверима примениле и до 40 посебних индикатора за препознавање сумњивих трансакција или лица. Један број банака је навео је да је за те сврхе креирао и сопствене прегледе, као и да систем препознаје клијенте с листе терориста из ризичитих земаља.

На основу анализе даље је утврђено да скоро једна трећина банака 2010. годину завршила с примењеном СПН технологијом, која им омогућава претрагу клијената и трансакција по значајном делу индикатора које су наши прописи, саме банке и банкарске групе којима припадају дефинисале. Код једне банке увођење СПН система је у току. Та технологија омогућава ефикаснију идентификацију и праћење сумњивих трансакција или лица. У недовољно технички развијеном систему ризик да клијент искористи банку за незакониту радњу прања новца или финансирања тероризма је знатно већи. Међутим, будући да је у питању о скупљој технологији, која претпоставља одређени организациони и кадровски потенцијал, један број банака и даље се мора ослањати на сопствена решења и могућности које пружа постојећа софтверска апликација како би се смањиле ове врсте ризика.

Индикатори које су банке у највећем броју уградиле у свој софтвер за препознавање сумњивих трансакција наведени су у следећој листи:

Листа индикатора које су банке најчешће уградиле у свој софтвер за препознавање сумњивих трансакција

<u>Индикатор</u>	<u>Број банака</u>
Више повезаних готовинских трансакција у износима мањим од предвиђеног за пријављивање на основу Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма које укупно прелазе наведени износ, ако су у несагласности са уобичајеним пословањем клијента.	17
Налогодавац или корисник дознаке је држављанин земље у којој се не примењују прописи из области спречавања прања новца и финансирања тероризма или се налази на консолидованој листи Комитета за санкције на основу Резолуције 1267 Савета безбедности Уједињених нација. Листа тих земаља налази се на сајту Управе и може се наћи на http://www.un.org/Docs/sc/committees/1267/1267ListEng.htm	13
Полагања или подизања готовине у износима нешто нижим од прописаних за пријављивање по Закону о спречавању прања новца и финансирања тероризма.	12
Клијент врши готовинске уплате на рачун свог предузећа са сврхом плаћања „позајмица оснивача” или „повећање оснивачког улога”.	11
Клијент има отворене рачуне у неколико филијала исте банке, полаже готовину на сваки од њих, а збир уплата чини значајну суму.	10

Као остале индикаторе банке најчешће наводе оне који се у потпуности не могу везати за индикатор с листе, већ су модификовани и прилагођени једноставнијој примени. Банке су поједине показатеље формулисале на основу досадашњег искуства у праћењу пословања странака и на посредан начин указале у којој се мери банка ангажује на пословима спречавања прања новца и финансирања тероризма. При том су баш ти специфични индикатори својом оригиналношћу издвојили поједине банке по приступу управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

У посматраном периоду, 28 банака је вршило унутрашњу контролу обављања послова. Неправилности су утврђене у 21 интерној контроли, а најчешће се односе на неадекватну документацију или недостатак прописане документације код успостављања пословне сарадње с клијентом, неоверене копије документације, невршење класификације клијената и периодичне анализе ризичности клијената, неадекватно праћење усаглашености очекиваног и оствареног обима пословања странке, непостојање аутоматске забране одобравања одређених производа у зависности од оцене ризика клијената итд. Све банке које су својим унутрашњим контролама утврдиле неправилности предузеле су мере за њихово отклањање.

III. ПОДАЦИ О СТРАНКАМА

На графиконима од бр.3 до бр.5 приказан је број клијената у банкарском систему Србије на дан 25. децембар 2010.

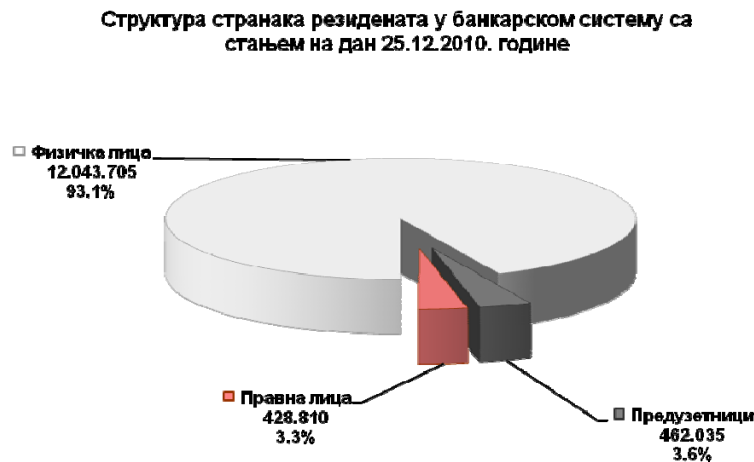
Графикон бр. 3 представља структуру странака по резидентности у банкарском систему у целини.

Графикон бр. 3

Клијенти нерезиденти, слично претходно посматраним периодима, чине приближно 1% укупног броја странака, а то је група с потенцијално већим ризиком са становишта спречавања прања новца и финансирања тероризма.

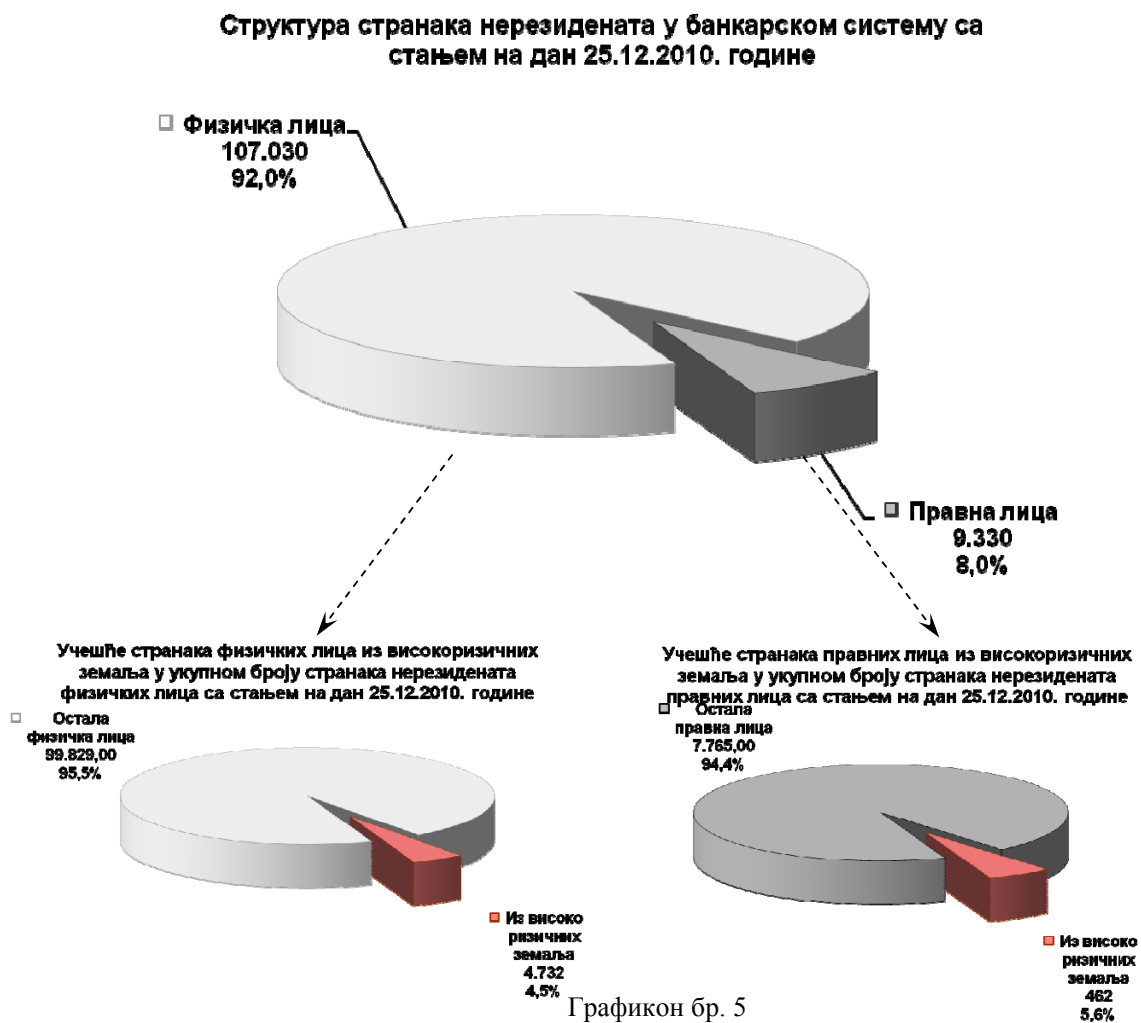
У структури странака резидената у банкарском систему (Графикон бр. 4), такође није дошло до знатних промена, осим код правних лица чији број је смањен са 500.133 на дан 30. јуна 2010. на 428.810 на дан 25. децембра 2010. Претпостављени узрок за такву промену је банкарско ажурирање рачуна странака које су угашене у АПР.

Графикон бр. 4

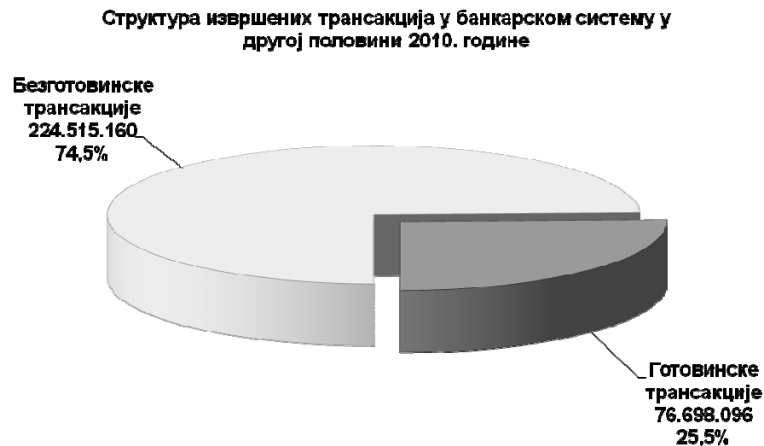
Графикон бр. 5 приказује структуру странака нерезидената у банкарском систему. Број нерезидената физичких лица задржао је тренд раста и сада износи 107.030, што представља повећање од 9,35% у односу на претходни посматрани период. Укупан број правних лица нерезидената износи 9.330 и незнатно је мањи у односу на број (9.455) у првом полугођу 2010.

Удео странака (на истом графикону) из високоризичних земаља у укупном броју странака нерезидената мањи је него у претхдном периоду, и то како код физичких, тако и код правних лица. У укупном броју физичких лица нерезидената 4,5% чине лица из високоризичних земаља, што је за 0,7% мање него у претходном периоду, док је у укупном броју правних лица нерезидената учешће лица из високоризичних земаља смањено са 8,7% на 5,6%.

IV. ПОДАЦИ О ТРАНСАКЦИЈАМА

Банке су у посматраном периоду обавиле 224.515.160 безготовинских трансакција, што је у односу на претходни период (јануар–јун 2010) за 34,3% мање, али приближно као у истом периоду претходне године (229.348.389 у периоду јул–децембар 2009). Број готовинских трансакција који је обављен на нивоу банкарског сектора у посматраном периоду износи 76.698.096, што је приближно као и у претходном периоду.

Графикон бр. 6

Графикон бр. 6а

Број трансакција које прелазе износ од 15.000 евра у динарској противвредности износи 1.792.757 и чини 0,59% свих обављених безготовинских и готовинских трансакција. Број ових трансакција наставља тренд смањења. Исти тренд забележен је и у претходно посматраном периоду и сада је за 18,6% мањи него у првој половини 2010.

Према подацима које су банке доставиле, с клијентима из високоризичних географских подручја и клијентима из *offshore* географских подручја извршено је 104.153, односно 185.122 трансакције. То представља пораст у односу на претходни период за 38,9%, односно за 15,6%, што указује да је повећан број трансакција којима запослени морају посветити више пажње.

Графикон бр. 7

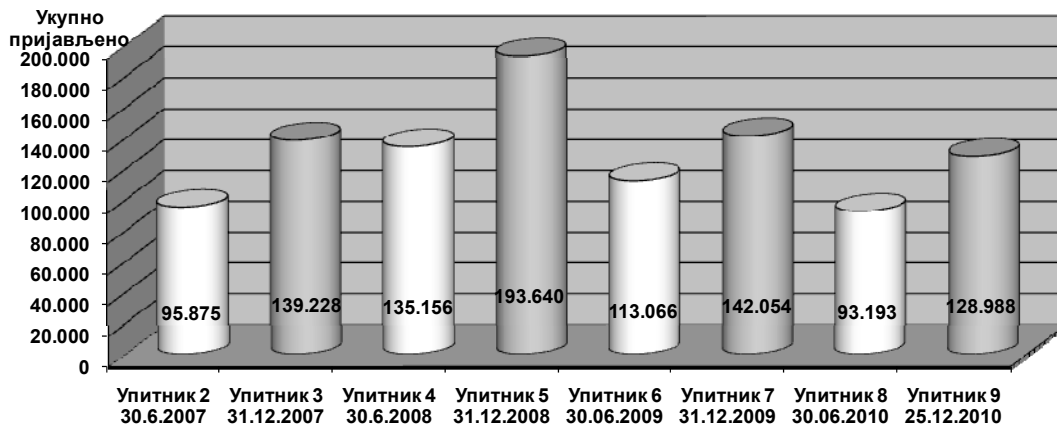
Посматрајући број обављених трансакција у односу на број запослених који обављају послове непосредне трансакције, закључује се да сваки запослени обави у просеку месечно преко 20 трансакција којима треба да посвети посебну пажњу (једну трансакцију с клијентима из високоризичних подручја, две с клијентима из *offshore* подручја и око 17 чији износ прелази 15.000 евра у динарској противвредности).

Графикон бр. 8

Број пријављених готовинских трансакција чија је вредност једнака или прелази износ од 15.000 евра, обрачунато по средњем курсу Народне банке Србије на дан вршења трансакције у последњем посматраном периоду износи 128.988 (Графокон бр. 9). У другом полугођу је настављен тренд већег броја пријављених готовинских трансакција чија је вредност једнака износу од 15.000 евра и више. Претпостављени узрок за такво кретање је пословна активност клијената банке.

**Преглед броја пријављених готовинских трансакција ≥ 15.000 евра Управи за
спречавање прања новца по периодима**

Графикон бр. 9

Банке су у другом полугођу 2010. Управи пријавиле 3.739 сумњивих трансакција, што представља благо смањење од 1,55% у односу на добијене резултате из претходног Упитника (Графикон бр. 10). Исти закључак се, међутим, не може извући када се банке посматрају појединачно, јер број трансакција које су оне пријавиле Управи као сумњиве варира у односу на податке из претходног периода. Тако је 15 банака пријавило 988 сумњивих трансакција мање, при чему је код неких тај број смањен и до 430. Преосталих 17 банака (једна није пријавила сумњиве трансакције) пријавило је 947 сумњивих трансакција више него у претходном периоду, што је, посматрано појединачно по банкама, и до 255 сумњивих трансакција више.

Највећи утицај на наведене флукуације имало је шест банака, на које се односи 67,4% свих пријављених сумњивих трансакција, а број трансакција које су оне пријавиле као сумњиве креће се у распону од 200 до 750. Две од тих шест банака налазе се у групи која је пријавила мање сумњивих трансакција него у претходном посматраном периоду (64,78%). У групи која је пријавила више сумњивих трансакција налазе се четири од шест поменутих банака и у том повећању учествују са чак 74,88%. Код осталих банака те флукуације нису изражена у толикој мери.

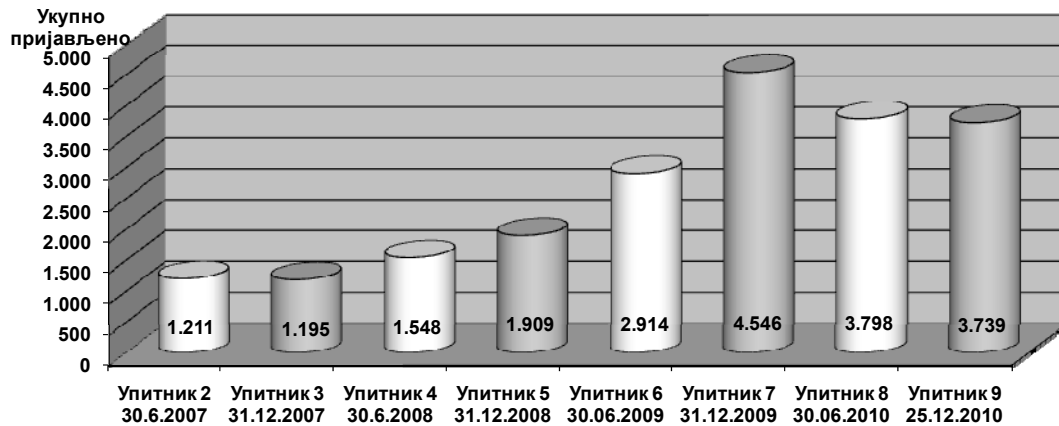
На основу достављених података закључује се да не постоји корелација између броја трансакција које је нека банка пријавила као сумњиве и укупног броја њених клијената, броја клијената који се сматрају потенцијално ризичним и укупног броја трансакција које банка обавља. Банке које располажу неким од софтверских решења за препознавање сумњивих трансакција пријавиле су у посматраном периоду око четвртине свих пријављених сумњивих трансакција.

Будући да неке банке пријављују неуобичајено велики број сумњивих трансакција, треба напоменути да је пре пријављивања трансакција или лица на које може да се примени неки од прописаних индикатора, неопходно прикупити све релевантне информације, урадити анализу

транзакције, или, евентуално пратити пословање странке да би се она и основано сматрала сумњивом.

Све то указује да су банке још увек у фази кориговања својих критеријума који су у вези са основаношћу да се трансакција или странка може сматрати сумњивом, с циљем да се ризик од прања новца и финансирања тероризма сведе на најмању могућу меру.

Преглед броја пријављених сумњивих трансакција Управи за спречавање прања новца по периодима

Графикон бр. 10

Најчешћи разлози због којих су банке пријављивале Управи сумњиве трансакције и број пријава у којима је тај разлог био присутан су:

1. Трансакције које су службеници на основу свог знања и искуства окарактерисали као „неуобичајене” (980);
2. Више повезаних готовинских трансакција у износима мањим од предвиђеног за пријављивање на основу Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма, а које укупно прелазе наведени износ и у несугласности су са уобичајеним пословањем клијента (381);
3. Полагање или подизање готовине у износима нешто нижим од прописаних за пријављивање по Закону о спречавању прања новца и финансирања тероризма (356);
4. Полагање или исплата већих износа ефективног новца (у домаћој или страниј валути), који знатно одступају од уобичајених трансакција клијента јер нису у складу с приходима или статусом клијента, посебно уколико су трансакције нетипичне за пословну активност клијента (231);
5. Клијент врши готовинске уплате на рачун свог предузећа са сврхом плаћања „позајмица оснивача” или „повећање оснивачког улога” (230);
6. Трансакције између приватног и пословног рачуна предузећа које не указују на јасну економску оправданост (192);
7. Учестали трансфери странке на велике и заокружене износе (177);
8. Учестале трансакције на основу авансних плаћања или повраћаја аванса које клијент образлаже нереализацијом комерцијалних уговора (95);

9. Већи број очигледно неповезаних лица која уплаћују средства на рачун клијента која он одмах подиже, потом даје налог банци да се средства пренесу на други рачун или одобре рачунима неких других лица, посебно у случајевима када се уочи да за такве трансакције не постоји рационално објашњење и економска оправданост (87);
10. Клијент полаже велике износе на рачун и даје налог банци да се износи трансферишу на рачуне већег броја лица, посебно у случајевима када се уочи да за такве трансакције не постоји рационално објашњење и економска оправданост (82).

IV. ОБУКА ЗАПОСЛЕНИХ

Према достављеним одговорима, послове у вези с трансакцијама непосредно обављају 16.822 запослена радника. Све банке су израдиле програм годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених који обављају послове спречавања и откривање прања новца и финансирања тероризма и прилагодиле га потребама запослених у складу с њиховим позицијама у банци.

Обука запослених је постала један континуирани процес, јер се њено спровођење све ређе везује за одређени период. Подизање обуке запослених на виши степен прати и усвајање и развој нових, ефикаснијих начина стручног оспособљавања. Обука се врши у личном контакту, преко особе задужене за обуку, презентацијама у центрима за обуку, путем вебинара (веб семинара), *E-learning* апликација, презентација у *Power Point*-у, интерактивним тренинзима, телефоном, објавама на локалној мрежи, личном разменом искустава и примера с терена, путем семинара, предавања, као и упознавања с новим трендовима у покушајима прања новца. Сва упутства из ове области и законска регулатива доступни су запосленима и на интранет страницама банака, а по потреби се користи и електронска пошта како би се запослени обавестили о обавезама у вези са спречавањем прања новца.

Обука запослених се спроводи према плану и програму, најмање једанпут годишње, а по потреби и свакодневно. Банке врше обуку новозапослених, као и сваки пут приликом промене регулативе или технологије пословања.

Анализа достављених одговора показала је да су банке на крају 2010. године заокружиле процес који је у вези с доношењем и усвајањем процедура, израдом анализе ризика од прања новца и финансирања тероризма, прописивањем начина комуницирања између овлашћених лица и осталих организационих делова, значајним унапређењем стручног образовања, као и начином усавршавања запослених, редовним спровођењем унутрашње контроле и предузимањем мера за њихово отклањање. Да би минимизирале ризик од прања новца и финансирања тероризма, банке су дефинисале начин управљања и контроле овим ризиком. Највећи напредак постигнут је пре свега применом СПН технологије у системе једног броја банака и подизањем нивоа кадрове оспособљености запослених који су у непосредном контакту са странком или учествују у обављању трансакција.

Приступ у разврставању клијената према степену ризичности није битно промењен у односу на претходни период, као ни примена радњи и мера у упознавању и праћењу странака. Банке су показале највећу разноликост и нејединство у тумачењу прописа и смерница у класификацији

клијената према степену ризичности од прања новаца и финансирања тероризма, као и у недовољно селективном приступу клијентима и трансакцијама које се према важећим индикаторима могу сматрати сумњивим. У оба случаја додатни напор који треба уложити у вези је с радњама и мерама у упознавању и праћењу клијената и трансакција, односно у вези је с квалитетном анализом ризика од прања новца и финансирања тероризма.